

Біль М. М., доктор економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів, Україна

ORCID: 0000-0003-4979-4019

e-mail: bmm1983@gmail.com

Мульська О. П., кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», м. Львів, Україна

ORCID: 0000-0002-1666-3971

e-mail: oliochka.mulska@gmail.com

Добробут як домінанта економічного зростання: концептуально-методичний базис

Анотація. Україна досягла значного економічного зростання за останні десятиліття, що має причинно-наслідковий зв'язок зі змінами рівня економічної депривації на рівні регіонів і громад. Добробут не має прямого казуального зв'язку з економічним зростанням, оскільки враховує соціально-економічну нерівність, погіршення стану навколишнього середовища, доступ до медичних і освітніх послуг тощо. Рівень задоволеності життям та інші показники суб'єктивного добробуту корелюють зі зростанням доходів у короткотерміновому ланзі, помірною довгостроковою залежністю спостерігається між добробутом та фінансовими детермінантами. Абсолютний дохід як фінансова домінанта відіграє центральну роль у визначенні суспільного добробуту в умовах економічного зростання.

Метою статті є поглиблення концептуально-методичного базису дослідження добробуту як домінанти економічного зростання.

Новизна статті полягає у виділенні теоретико-методичних підходів дослідження градієнту «добробут-економічне зростання» через призму фінансових домінант (доходи, заощадження, рівень інвестиційної спроможності тощо). Доведено, що добробут є комплексним індикатором, який показує рівень забезпечення населення матеріальними, фінансовими, соціальними, культурними, духовними благами тощо. З метою використання добробуту як домінанти економічного зростання країни обґрунтовано необхідність регламентації соціальних стандартів і державних гарантій за окремими групами (споживчі, соціально-інфраструктурні, соціально-захисні, фінансові, майнові).

Визначено п'ять рівнів оцінювання добробуту: індивіда, домогосподарства, громади, регіону, держави. Аргументовано, що оцінювання добробуту на основі показника ВВП на одну особу, що застосовується у переважній кількості сучасних наукових дослідженнях, має суттєві недоліки, оскільки не враховує тіньових доходів населення, міграційних трансфертів, умов проживання домогосподарств, вартісної оцінки вільного часу, нерівності доходів домогосподарств.

Ключові слова: добробут; економічне зростання; дохід; заощадження; фінансові домінанти.

Bil Mariana, Doctor of Economics, Senior Researcher Fellow, Department of Social and Humanitarian Development of Regions, Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine

Mulska Olha, PhD (Economics), Senior Research Fellow, Department of Social and Humanitarian Development of Regions, Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine

Welfare as a Dominant Economic Growth: the Conceptual and Methodological Basis

Abstract. Introduction. Ukraine has achieved significant economic growth in recent decades, which is causally related to changes in the level of economic deprivation at the level of regions and communities. Welfare has no direct casual connection to economic growth, as it also considers aspects such as socioeconomic inequality, environmental degradation, and access to health and education services, and so on. Life satisfaction and other indicators of subjective well-being correlate with short-run income growth, but there is a moderate long-run relationship between well-being and financial determinants. Absolute income as a financial dominant has a central role in determining social welfare in the terms of economic growth.

The purpose is to deepen the conceptual and methodological basis of the welfare's study as a dominant economic growth.

The novelty of the paper is based on the selection of theoretical and methodological approaches to the study of the gradient 'welfare-economic growth' through the prism of financial dominants (income, savings, level of investment capacity, etc.).

It has been proved welfare is a comprehensive indicator that reflects the appropriate level of support of the population on the material, financial, social, cultural, spiritual goods and so on. To use welfare as the dominant economic growth of the country, the need to regulate social standards and state guarantees groups (consumer, socio-infrastructure, social protection, financial, property) has been identified.

There are five levels of well-being assessment: individual, household, community, region, state. It has been substantiated that the assessment of well-being based on GDP per capita, which is used in the vast majority of modern research, has significant shortcomings because it does not consider shadow incomes, migration transfers, household living conditions, leisure time, and household income inequality.

Keywords: welfare; economic growth; income; savings; financial dominants.

JEL Classification: D60; I00; I30; R13.

Постановка проблеми. Однією з ключових проблем забезпечення економічного зростання України є низький рівень і незадовільна якість життя населення. Обмежений доступ до матеріальних, соціально-економічних, фінансових благ обертаються процесами маргіналізації домогосподарств, громад та регіонів країни. У цій ситуації особливо насторожують ризики росту економічного обмеження й соціальної депривації окремих категорій населення та домогосподарств, які демонструють гіперекономічну активність у боротьбі за власний добробут. Усе це актуалізує потребу комплексного дослідження добробуту на різних рівнях, факторів його забезпечення, підходів і методів його аналізування, сепарацію тих, що дисонують з усталеними соціальними стандартами та фінансовими нормами.

Положення сучасних теорій економічного зростання розвиваються через призму високого значення людського чинника, зокрема знань та результатів їх використання в інноваційних формах. Добробут як суспільний вимірник постає стратегічною домінантою економічного зростання. Будь-які економічні процеси в сучасному світі не є прийнятними, якщо вони не сприяють добробуту населення. Тому формування концептуально-методичного базису дослідження добробуту як домінанти економічного зростання є актуальною проблемою наукових дискусій як у вітчизняній, так і світовій практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дане дослідження поглиблює наукові розвідки щодо концептуального розуміння категорії добробуту, а також методичних підходів до його оцінювання. В. Рутан [9], Й. Лі [4], М. Поповіч [7] концепцію добробуту розглядали у тісному взаємозв'язку з процесами економічного зростання. У працях Е. Лібанової [5], О. Амоші та С. Гріневської [13] виявлено акценти на суспільно-орієнтовану ефективність економічного зростання.

Формування концептуальних засад дослідження добробуту здійснено на основі праць Р. Додж, А. Дейлі, Я. Хайтона, Л. Сандерс [1], С. Вайт [12]. Узагальнення підходів до аналізування добробуту дали підстави зробити висновки з результатів досліджень закордонних вчених, зокрема Д. Канемана [3], Е. Степто, А. Дітона, А. Стоуна [11], напрацювань вітчизняних науковців [6, 15], а також

численних методик, апробованих на міжнародному інституційному рівні [2, 10, 16].

Всупереч значному науковому доробку, концептуально-методичний базис дослідження добробуту потребує сучасного осмислення через призму процесів економічного зростання, що особливо актуально в апробації для українського суспільства.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є поглиблення концептуально-методичного базису дослідження добробуту як домінанти економічного зростання.

Для досягнення мети було поставлено наступні задачі:

- обґрунтувати сучасне розуміння добробуту через призму еволюції теорії економічного зростання;
- розкрити авторське розуміння добробуту, визначити його місце в системі суспільних вимірників економічного зростання;
- виявити види добробуту, рівні та індикатори його оцінювання в різних методичних підходах;
- проаналізувати та узагальнити підходи до аналізування добробуту з виявленням їх переваг і недоліків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічне зростання є однією зі складових процесу економічного розвитку поряд з розподілом та інноваціями. Наприкінці 80-х років ХХ ст. відбулась кардинальна зміна концептуального розуміння економічного зростання. У дослідженні В. Рутта підіймалося питання «незрозумілості» відмінностей у темпах зростання і рівнях доходів у різних країнах [9]. Поглиблення різниці в доходах населення у різних просторових площинах фахівці почали виділяти одним з деструктивів економічного зростання [4, с. 402].

Неокласична версія теорії економічного зростання, яку можна інтерпретувати як теорію екзогенного технічного прогресу, еволюціонувала до ендогенних пріоритетів прогресивних змін, серед яких головним рушієм постав людський капітал [7, с. 146]. Соціальні аспекти розгляду економічного зростання мають пряме відношення до питання добробуту. Добробут у масовій свідомості традиційно асоціюється з зайнятістю, що закономірно трансформується в необхідність збільшення кількості робочих місць із гідними умовами й оплатою праці або збереження робочих місць, що вже існують за умови істотного

підвищення оплати праці [5, с. 21]. Разом з тим, економічного зростання має показувати комплекс поняття добробуту є ширшим та в контексті детермінант людського і сталого розвитку (рис. 1).

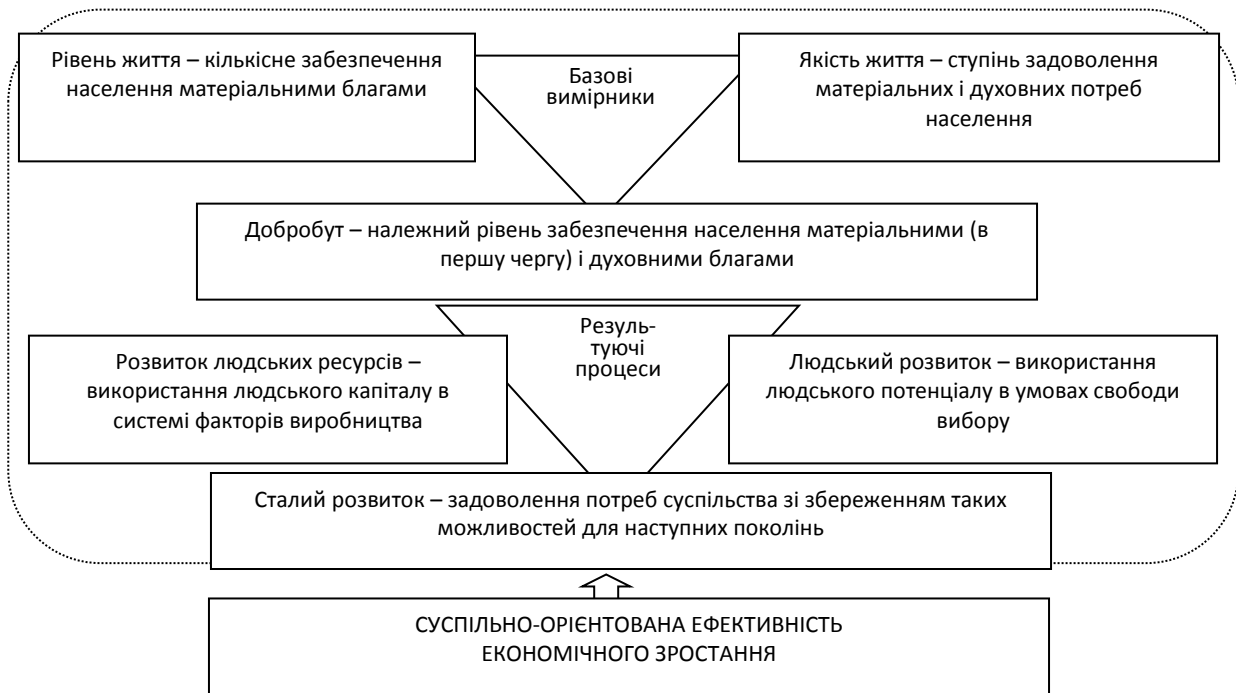

Рисунок 1 – Добробут у системі суспільних вимірників економічного зростання

Джерело: побудовано авторами на основі даних [14, с. 58-59]

Добробут є одним з вимірників суспільно-орієнтованої ефективності економічного зростання, що зображує належний рівень забезпечення населення матеріальними (у першу чергу) і духовними благами.

«Належний рівень» означає відповідність соціальним стандартам та регламентованим державним гарантіям. Їх слід розподіляти за групами споживчих, соціально-інфраструктурних (заклади освіти, охорони здоров'я, культури, спорту та інші об'єкти соціальної інфраструктури), соціально-захисних (послуги соціально незахищеним категоріям населення), фінансових (доходи та можливості їх отримання), майнових (норми житла).

Суспільно-орієнтована ефективність економічного зростання означає поєднання у цілісних процесах економічного розвитку завдань розвитку людського потенціалу й накопичення людського капіталу, стимулювання соціально-економічної активності населення та адаптації його до ринкових відносин, формування середнього класу, зростання доходів населення, збільшення реальної заробітної плати, забезпечення соціального захисту економічно несамотійних груп, забезпечення рівного доступу населення до соціальних благ, забезпечення ефективності соціальних витрат бюджету [13, с. 7]. Таким чином, суспільно-орієнтована ефективність економічного

зростання означає створення умов для сталого і людського розвитку, наслідком чого є забезпечення прогресивних змін з одночасним збереженням домінант суспільних інтересів зі сталим підвищенням суспільного (загального) добробуту.

Сталість і рівновага є однією з ключових умов забезпечення добробуту на сучасному етапі. У новому розумінні добробуту та при методиках його оцінювання необхідно зосереджувати увагу на стані рівноваги чи балансу, на який можуть впливати різні життєві події чи проблеми [1]. При цьому добробут не є постійною категорією, а динамічним соціальним процесом із матеріальним, реляційним та суб'єктивним вимірами [12].

Практичну сутність добробуту розкривають його складові, підходи до виокремлення яких пропонують різні методики оцінювання. Дослідження добробуту можна умовно здійснювати за двома категоріями – суб'єктивною й об'єктивною. Аналіз суб'єктивного добробуту передбачає оцінку рівня задоволеності населення якістю життям, що відповідає поведінковим аспектам економіки домогосподарств. Оцінювання об'єктивного добробуту означає врахування матеріальних, фінансових та соціальних умов, які впливають на економічну поведінку населення.

Зауважимо, що Д. Канеман і А. Дітон класифікували суб'єктивний добробут на емоційний і оцінку

рівня життя. Так, емоційний добробут демонструє цінності та установки життя індивіда або домогосподарства, натомість оцінка життя ґрунтується на таксації думок про якість життя населення [3].

Щодо оцінки суб'єктивного добробуту комплексним є підхід Е. Степто, А. Дітона та А. Стоуна, які виділяють оцінювальний (задоволення життям), гедонічний (почуття щастя, смутку, гніву, стресу і болю) та евдемонічний (почуття мети та сенсу життя) добробут [11, с. 640].

Добробут за концепцією Комісії з вимірювання економічних показників і соціального прогресу визначають за допомогою категорій об'єктивної можливості забезпечення належного рівня життя і справедливого розподілу суспільних благ [8]. Так, об'єктивні можливості стосуються здатності реалізовувати заздалегідь визначені цілі кожним індивідом, що у сукупності є суспільним результатом. Справедливий розподіл суспільних благ ґрунтується на декількох вимірах якості життя, а саме: охорони здоров'я, освіти, політичних уподобаннях, соціальних зв'язках, умовах довкілля, особистої й економічної безпеки.

Оскільки добробут можна оцінювати на індивідуальному рівні, а також рівнях домогосподарства, громади, регіону та держави, то в науковому дискурсі відсутній уніфікований підхід до дослідження добробуту. Так, на рівні індивіда та домогосподарств ефективними методами є індикаторний та соціологічний. Натомість соціологічний метод не варто застосовувати на регіональному та національному рівнях, оскільки мають високу статистичну похибку. Для оцінки національного добробуту методичним оптимумом є інтегральне оцінювання, яке передбачає відбір системи індикаторів, оцінки вагової значущості кожного з них і побудови інтегрального показника, який демонструє загальну картину рівня задоволення життя населення країни. Еволюція пошуку оптимуму у наукових підходах мала відповідні етапи, виділення яких дає змогу відстежити закономірності, недоліки та інші особливості застосування статистичних чи експертних методів.

Оцінювання добробуту на основі показника ВВП на одну особу, що застосовується у переважній кількості сучасних наукових дослідженнях, має суттєві недоліки, оскільки не враховує тінювих доходів населення, міграційних трансфертів, умов проживання домогосподарств, вартісної оцінки вільного часу, нерівності доходів домогосподарств тощо. Варто наголосити, що даний підхід є ефективний під час оцінки добробуту на рівні домогосподарств або громад, і має складності урахування відповідних чинників у процесі розрахунку величини добробуту регіону чи країни.

Виділимо чотири сучасні підходи до аналізування добробуту: на основі скоригованого значення ВВП,

зважування індикаторів, інтегрального оцінювання і за соціологічними оцінками.

Перший підхід передбачає оцінювання рівня добробуту на основі скоригованого значення ВВП із врахуванням «стійкого доходу» Хікса. Варто наголосити, що дефініція «стійкий дохід» Хікса є показником споживання [17, с. 46], відповідно, рівень добробуту можна оцінювати на основі показника національного доходу (ВВП за вирахуванням зносу виробленого капіталу). За умов незначних структурних змін в економіці країни обсяги ВВП і національного доходу є максимально наближеними. Однак, наприклад, за умови дуже високих амортизаційних ставок в ІКТ-секторі економіки, який вважається прогресивною галуззю, національний дохід зростає повільніше, ніж ВВП. Тому збільшення національного доходу, яке виникає внаслідок інфляції, не означає покращення добробуту, а індивідуальний добробут не зростає при збільшенні обсягів ВВП.

Констатуємо, що чистий національний наявний дохід у розрахунку на одну особу є одним із найбільш показовою фінансовою домінантою добробуту. Варто відзначити, що основним недоліком цього підходу є те, що амортизаційні відрахування обмежуються лише виробничим капіталом (наприклад, обладнання та будівлі), а не ширшим поняттям капіталу, що охоплює природні ресурси (наприклад, ліси, корисні копалини), екологічний капітал (якість повітря, біоресурси), людський (освіта, охорона здоров'я) та соціальний капітали (громадські організації, довіра громади).

«Чистий особистий дохід» використовується як основний показник оцінювання нерівності доходів на регіональному рівні. Дохід на одну особу трансформується за однакового рівня цін за допомогою гармонізованих індексів споживчих цін. Рівень дивергенції доходів обґрунтовується на основі індексу Джині, який є найпопулярнішим виміром економічної нерівності на різних рівнях. Перевага цього індексу полягає у чутливості до змін щодо медіани розподілу доходу, однак індекс Джині не враховує розриви між дуже багатими й бідними верствами населення. Це зменшує можливість заниження або завищеної оцінки нерівності доходів через нездатність оцінювати додаткові доходи, що виникають у процесі поглиблення неформальної економіки. В арсеналі сучасної економічної науки відсутній механізм вимірювання реального чистого наявного доходу, але пов'язана з цим концепція національного доходу широко використовується для розрахунку показників добробуту. Таким чином, аналіз добробуту, який обмежується чистим національним доходом, не є комплексним (рис. 1).

Другий підхід полягає у формуванні «інформаційної панелі» або системи показників, які показують різні аспекти добробуту, не поляризуючи їх в інтегральний коефіцієнт. «Інформаційна панель»

являється засобом поєднання суб'єктивних і об'єктивних даних, більшість з яких не мають спільного «знаменника» (наприклад, грошового еквівалента). Побудова «інформаційної панелі» передбачає розробку градації щодо оцінювання прогресу окремих індикаторів у забезпеченні добробуту.

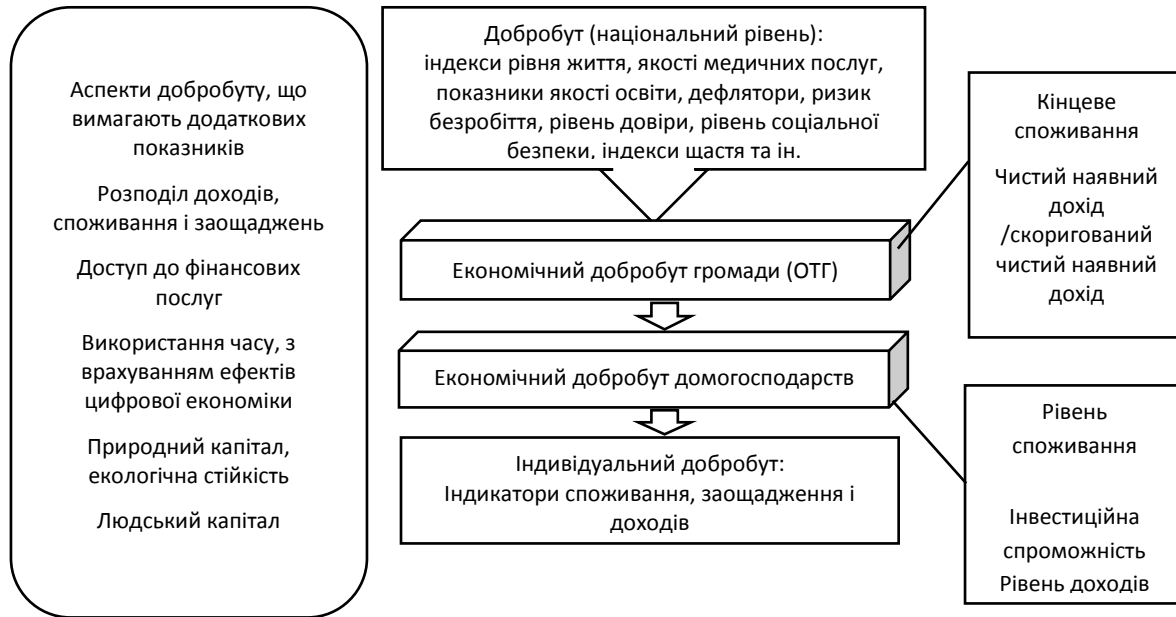

Рисунок 2 – Рівні й індикатори вимірювання добробуту

Джерело: розробка авторів

Третій підхід передбачає побудову інтегрального коефіцієнта на основі зважування груп індикаторів. Індекс людського розвитку (ІЛР) Організації Об'єднаних Націй, який поєднує освіту та тривалість життя з ВВП у розрахунку на одну особу, є прикладом апробації цього підходу. Методика ІЛР передбачає розробку уніфікованої градації значень для оцінки добробуту, що дає змогу робити обґрунтовано валідні та компаративні висновки у різних розрізах (часовому, територіальному та інші). Констатуємо, що казуальність інтенсивного економічного зростання і добробуту згідно з ІЛР визначається показниками ВВП на одну особу, рівнем охорони здоров'я, якістю вищої освіти та професійного вдосконалення, рівень розвитку соціальної інфраструктури, очікуваною тривалістю життя, зменшення рівня економічної депривації, а також інноваційно-технологічним розвитком, у т. ч. розвиток науки, трансферт технологій, комерціалізації ноу-хау.

У 2001 р. в Україні була оприлюднена національна методика розрахунку ІЛР, розроблена колективом провідних українських вчених під керівництвом академіка, директора Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України Е. М. Лібанової та фахівців Державної служби статистики України. Результати розрахунків ІЛР передбачено використовувати для моніторингу стану регіонального людського розвитку, вимірювання його

прогресу та чинників, обґрунтування політики соціально-економічного розвитку регіонів України [16]. Розробка подібних показників в країні відбувалася з певним часовим лагом.

На основі Human Suffering Index, розробленого міжнародним Комітетом з проблем кризи народонаселення, визначають відмінності в умовах життя у різних країнах світу, зокрема рівень життя у країнах з ринковою економікою та країнах третього світу. Human Suffering Index для кожної країни зокрема будувався на основі 10 показників (доходи, інфляція, попит на нові робочі місця, ступінь перенаселення міст, дитяча смертність, харчування, наявність чистої питної води, використання енергії, грамотність дорослого населення та ступінь свободи особи), що характеризують добробут населення залежно від їх матеріального становища, демографічної ситуації, стану здоров'я і суспільного ладу [2].

Четвертий підхід ґрунтується на суб'єктивних оцінках індивідів або домогосподарств щодо власного добробуту, якості і рівня задоволеності життям. Методи оцінювання добробуту на основі соціологічного інструментарію мають багато противників, оскільки неправильно побудована методологія дослідження є причиною отримання некоректних результатів. Однак, вважаємо, що за допомогою соціологічних опитувань можна

спрогнозувати аспекти економічної поведінки домогосподарств, зокрема рівень перспективної дохідності, можливості заощаджень, інвестиційні установки тощо. За результатами національних соціологічних досліджень виявляють рівень вразливості домогосподарств до бідності в будь-який момент часу, на основі чого визначають перспективи зростання рівня добробуту громад. І цей потік залежить від очікуваних майбутніх доходів, ступеня нестабільності заробітної плати, здатності згладжувати споживання за різних рівнів доходів. Наголосимо, що добробут домогосподарств залежать від динамічних взаємозв'язків між середовищем – макроекономічним, інституційним, соціально-політичним, в якому функціонує домогосподарство, а також ресурсним забезпеченням і поведінковими реакціями. Тому прямими фінансовими домінантами добробуту, які корелюють з економічним зростанням, є дохід, інвестиції та поточні видатки, а поведінкові аспекти добробуту виражені рівнем споживання та заощадження.

Висновки. Добробут є індикатором зображення належного рівня забезпечення населення матеріальними, фінансовими та іншими благами, а також суспільно-орієнтованою детермінантою економічного зростання. Використання в

управлінській практиці концепції добробуту вимагає регламентації соціальних стандартів і державних гарантій за відповідними групами (споживчих, соціально-інфраструктурних, соціально-захисних, фінансових, майнових). Дослідження добробуту через призму сучасних процесів економічного зростання відбувається з врахуванням визначених категорій (об'єктивності, суб'єктивності, рівні та режими) з акцентом на забезпечення балансу (сталості добробуту). У закордонній та вітчизняній науці запропоновано різні методики оцінювання добробуту, узагальнення яких дозволило виділити чотири сучасні підходи його аналізування – на основі скоригованого значення ВВП, зважування індикаторів, інтегрального оцінювання і за соціологічними оцінками.

Залишається актуальним утвердження цілісної методики оцінювання добробуту з метою виявлення його взаємозв'язку з економічними, зокрема фінансовими, детермінантами на різних інституційно-просторових рівнях – держави, регіону, громади, домогосподарства. Тому в подальших дослідженнях авторів буде здійснено глибинний аналіз методик оцінювання добробуту та їх удосконалення з метою виявлення специфічних проблем для українського суспільства.

Література:

1. Dodge R., Annette P. Daly, Huyton J., Lalage D. Sanders The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing*. 2012. № 2(3). Pp. 222-235. DOI: 10.5502/ijw.v2i3.4.
2. Human suffering. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12179239> (дата звернення: 20.08.2020).
3. Kahneman D., Deaton A. High income improves evaluation of life but not emotional well-being. URL: <https://www.pnas.org/content/pnas/107/38/16489.full.pdf> (дата звернення: 20.08.2020).
4. Lee Y. S. New general theory of economic development: Innovative growth and distribution. *Review of Development Economics*. 2020. № 24. Pp. 402-423. <https://doi.org/10.1111/rode.12654>.
5. Libanova E., Osaulenko O., Cherenko L. Assessment of Quality of Life in Ukraine on the Basis of Subjective Indicators of Well-being : monograph. Libanova, Warsaw : RS Global Sp. z O.O., 2020.
6. Mulska O., Ivaniuk U. Children's Welfare in Ukraine's Economy : Analysis and Modelling. *Modern Economics*, 17(2019), 165-171. [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-26).
7. Popović M. Old and new theories of economic growth (I Part). *Montenegrin Journal of Economics, Economic Laboratory for Transition Research (ELIT)*. 2005. № 1(2). Pp. 145-166.
8. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. URL: <https://www.oecd.org/statistics/measuring-economic-social-progress> (дата звернення: 20.08.2020).
9. Ruttan W. V. The new growth theory and development economics: A survey. *The Journal of Development Studies*. 1998. Vol. 35, Issue 2. Pp. 1-26. <https://doi.org/10.1080/00220389808422562>.
10. Social progress globally. URL: <https://www.socialprogress.org/index/global/results> (дата звернення: 20.08.2020).
11. Steptoe A., Deaton A., Stone S. Subjective wellbeing, health, and ageing. *The Lancet*. 2015. Vol. 385, Issue 9968. Pp. 640-648. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(15\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(15)61489-0).
12. White C. S. Analysing wellbeing: a framework for development practice. *Development in practice*. 2010. № 20(2). Pp. 158-172. <https://doi.org/10.1080/09614520903564199>.
13. Амоша О., Гринецька С. Соціальна орієнтація економіки: проформа чи реальність? *Економіст*. 2012. № 7. С. 4-7. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_7_2 (дата звернення: 17.08.2020).
14. Біль М. М. Просторова мобільність населення : теорія, методологія, практика : монографія. Львів : ПАІС, 2018.
15. Дружиніна В. В., Макаров А. І. Результативність оцінки добробуту населення на місцевому рівні. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4946>. (дата звернення: 08.08.2020).
16. Методика вимірювання регіонального людського розвитку. URL: <http://www.idss.org.ua>. (дата звернення: 17.08.2020).
17. Парнюк В. Визначення поняття «дохід» в економічній теорії. *Економіка України*. 2012. № 3. С. 36-48.

References:

1. Dodge, R., Annette, P. Daly, Huyton, J., Lalage, D. Sanders (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222-235. DOI: 10.5502/ijw.v2i3.4 [in English].
2. Human suffering. Retrieved from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12179239> [in English].

3. Kahneman, D. & Deaton, A. High income improves evaluation of life but not emotional well-being. Retrieved from <https://www.pnas.org/content/pnas/107/38/16489.full.pdf> [in English].
4. Lee, Y. S. (2020). New general theory of economic development: Innovative growth and distribution. *Review of Development Economics*, 24, 402-423. <https://doi.org/10.1111/rode.12654> [in English].
5. Libanova, E., Osaulenko, O. & Cherenko, L. (2020). Assessment of Quality of Life in Ukraine on the Basis of Subjective Indicators of Well-being. Warsaw : RS Global Sp. z O.O. [in English].
6. Mulska, O. & Ivaniuk, U. (2019). Children's Welfare in Ukraine's Economy : Analysis and Modelling. *Modern Economics*, 17, 165-171. [https://doi.org/10.31521/modecon.V17\(2019\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V17(2019)-26). [in English].
7. Popović, M. (2005). Old and new theories of economic growth (I Part). *Montenegrin Journal of Economics, Economic Laboratory for Transition Research (ELIT)*, 1(2), 145-166 [in English].
8. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Retrieved from <https://www.oecd.org/statistics/measuring-economic-social-progress> [in English].
9. Ruttan, W. V. (1998). The new growth theory and development economics : A survey. *The Journal of Development Studies*, 35, 1-26. <https://doi.org/10.1080/00220389808422562> [in English].
10. Social progress globally. Retrieved from <https://www.socialprogress.org/index/global/results> [in English].
11. Steptoe, A., Deaton, A. & Stone S. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The Lancet*. 385, 640-648. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61489-0) [in English].
12. White, C. S. (2010). Analysing wellbeing: a framework for development practice. *Development in practice*. 20(2). 158-172. <https://doi.org/10.1080/09614520903564199> [in English].
13. Amosha, O., Grinevska, S. (2012). Social orientation of the economy: proforma or reality? *Economist*, 7, 4-7. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_7_2 [in Ukrainian].
14. Bil, M. M. (2018) Spatial mobility of the population : theory, methodology, practice. Lviv: PAIS. [in Ukrainian].
15. Druzhinina, V.V., Makarov, A.I. (2016). The effectiveness of assessing the welfare of the population at the local level. *Efektivna ekonomika*, 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4946>. [in Ukrainian].
16. Methods of measuring regional human development (2016). Retrieved from <http://www.idss.org.ua> [in Ukrainian].
17. Parnyuk, V. (2012). Definition of 'income' in economic theory. *Ekonomika Ukrayiny*, 3, 36-48. [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License